

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
БОЛГАРСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

ШУМЕНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЄПІСКОПА КОНСТАНТИНА
ПРЕСЛАВСЬКОГО

Матеріали

II Міжнародної славистичної
конференції, присвяченої

пам'яті святих Кирила і Мефодія

Київ – Софія – Харків – Шумен
Харківське історико-філологічне товариство

18 травня 2022 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
БОЛГАРСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК

Інститут української мови Національної академії наук України
Інститут мовознавства імені О. О. Потебні
Національної академії наук України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Інститут літератури Болгарської академії наук
Інститут болгарської мови імені професора Любомира Андрейчина
Болгарської академії наук
Шуменський університет імені Єпископа
Константина Преславського
Науковий центр православної культури і мистецтв
«Святий Архангел Михаїл» (Шумен)

*Присвячено 300-річчю від дня
народження Григорія Сковороди*

МАТЕРІАЛИ
II Міжнародної славистичної конференції,
присвяченої пам'яті
СВЯТИХ КИРИЛА І МЕФОДІЯ

Київ — Софія — Харків — Шумен
Харківське історико-філологічне товариство

18 травня 2022

Матеріали II Міжнародної славістичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія / за заг. ред. О. О. Маленко. Харків – Шумен : ХНПУ; ХІФТ, 2022. 375 с.

Рекомендувала до друку вчена рада Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 5 від 24 червня 2022 року)

ISBN 978-966-1630-55-9

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 3281 від 18.09.2008.

Редакційна колегія:

Маленко Олена, докт. філол. наук, проф.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Корнієнко Світлана, канд. філол. наук, доц., докторант; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Нестеренко Наталя, канд. філол. наук, доц.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Полозова Олена, канд. філол. наук, доц.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Петришина Ольга, канд. філол. наук, доц.; ТНПУ імені Володимира Гнатюка

Рецензенти:

Нелюба Анатолій, докт. філол. наук, проф.; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Горголюк Ніна, канд. філол. наук, доц., заступник директора з наукової роботи; Інститут української мови НАН України
Кравець Лариса, докт. філол. наук, проф.; Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

У «Матеріалах» уміщено доповіді українських, болгарських, польських, словацьких мовознавців, літературознавців, істориків, педагогів-методистів, магістрів, магістрантів, які взяли участь у II Міжнародній славістичній конференції, присвяченій пам'яті святих Кирила й Мефодія, що відбулася в Харкові 18 травня 2022 року. Питання наукового обговорення висвітлюють основні напрями сучасних досліджень у мовознавстві, літературознавстві, історії, дидактиці.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти всіх рівнів, учителів.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, 61002

© Автори доповідей, 2022

© Дизайн Т. Лисиченко, 2022

ЗМІСТ

Привітальне слово учасникам конференції ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди доктора педагогічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України Юрія Бойчука	12
Приветственно слово за участниците в конференцията от ректора на Харковския национален педагогически университет «Г. С. Ско- ворода» професора Юрий Бойчук	13
Привітальне слово учасникам конференції директора Інституту літератури Болгарської академії наук, доктора, доцента Пенки Ватової	14
Приветственно слово за участниците в конференцията от директор на Института за литература на БАН, доктор, доцент Пенка Ватова	15
Welcoming remarks to the conference participants by the Deputy Director of the Institute for Literature at the Bulgarian Academy of Sciences, Doctor, Associate Professor Elka Dimitrova	16
Привітальне слово учасникам конференції заступниці директора Інституту літератури, доктора, доцента Елки Дімітрової	17
Привітальне слово учасникам конференції завідувача кафедри історії та теорії літератури Шуменського університету імені Єпископа Константина Преславського, доктора, професора Цанова Страшимира	18
Приветственно слово към участниците в конференцията от ръково- дителя на катедра «История и теория на литературата» в Шуменски университет «Епископ Константин Преславски» доктор, професор Страшимир Цанов	19

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКОВОГО ВИВЧЕННЯ
СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ**

**АКТУАЛНИ ВЪПРОСИ ЗА НАУЧНОТО ИЗУЧАВАНЕ
НА СЛАВЯНСКИТЕ ЕЗИЦИ**

Беценко Тетяна, Тележкіна Олеся

МОВНО-ОБРАЗНІ ЗНАКИ В ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
ОЛЕКСИ ЮЩЕНКА 20

Бибик Світлана

ІДЕАЛЕМА «СВІЙ – ЧУЖИЙ» У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ
ПРО МІГРАНТІВ І МІГРАЦІЮ: ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ 23

Борисов Володимир

ПРОБЛЕМА РЕЦЕПЦІЇ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕРМІНІВ
СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ДИСКУРСУ 30

Вагаршакян Яна, Ткач Ольга

ВЕРБАЛІЗАТОРИ КОНЦЕПТУ *ЩАСТЯ* В ХУДОЖНІЙ
КАРТИНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ (НА ТЕКСТОВОМУ МАТЕРІАЛІ
МІНІАТЮРИ «ЩАСТЯ») 33

Гаравалова Илияна / Гаравалова Іліяна

ЄДНА СЪВРЕМЕННА ПРОЯВА НА АПОТРОПЕЙНАТА
ФУНКЦІЯ НА ЕЗИКА 40

Георгієва Світлана

БОЛГАРСЬКІ ГОВІРКИ ФРАКІЙСЬКОГО ТИПУ В УКРАЇНІ 44

Гладка Валентина

РОЛЬ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІХ АНТРОПОНІМІВ
В ІСТОРИЧНОМУ РОМАНІ П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО «ДИВО» 48

Голобородько Костянтин

ДОМІНАНТНІ КОНЦЕПТИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ
ПОЕТИЧНОМУ МОВОМИСЛЕННІ 51

Головата Лариса

ЯВИЩЕ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ
МОВЛЕННІ СПОРТОВЦІВ 56

Головченко Марина

ПАРТИКУЛИ ЯК ЗАСІБ СТИЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНСЬКИХ
НАРОДНИХ КАЗКАХ 59

Голтвеницька Маргарита

СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ В ХУДОЖНЬО-ПОЕТИЧНІЙ ОПОВІДІ
ВІКТОРА ТИМЧЕНКА 63

Дроф'як Богдана

ЦЕРКОВНОСЛОВ'ЯНИЗМИ В ОФІЦІЙНО-ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ
РЕЛІГІЙНОГО ДИСКУРСУ: ТЕКСТ ПРОХАННЯ 66

Єрмоленко Світлана

ПЕРЕКЛАД У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ ЯК МЕХАНІЗМ
МІЖКУЛЬТУРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ 73

Шієва Донка / Ілієва Донка

SIMPLE SENTENCES WITH RELATIVE SEMANTICS
IN THE NOVEL «CHRONICLE OF THE TIME OF TROUBLES»
BY VERA MUTAFCHIEVA 81

Каруник Катерина

ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ТЕРМІНА *КОЙНЕ*
В СЛОВ'ЯНСЬКОМУ ЛІНГВІСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ 88

Котева Маргарита / Котева Маргарита

ДИАЛЕКТОЛОГІЯТА В ІНТЕРНЕТ 95

Lytvynenko Olha / Литвиненко Ольга

ANGLICISMS IN UKRAINIAN COMMUNICATIVE SPACE 102

Мадей Єлизавета / Мадей Єлизавета

СПОСОБИ ПЕРЕДАЧИ КАЛАМБУРОВ, ВСТРЕЧАЮЩИХСЯ
В СЛОВАЦКИХ АНЕКДОТАХ, НА РУССКИЙ ЯЗЫК 106

Маленко Олена

РОЗВИТОК ТЕЗИ В. ФОН ГУМБОЛЬДА «МОВА — ЦЕ ДУХОВНА
ЕНЕРГІЯ НАРОДУ» В ПРАЦЯХ ПРОФЕСОРІВ ХАРКІВСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ І ПОЛОВИНИ ХІХ СТ. 111

Петрова Озель Лілія

ВЛАСНІ НАЗВИ В РОМАНІ ВОЛОДИМИРА МАЛИКА «ТАЄМНИЙ
ПОСОЛ»: КУЛЬТУРНО-РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ФУНКЦІЯ 118

Pirogowska Ewa / Піроговська Єва

NAZWY WŁASNE I ICH DERYWATY JAKO NARZĘDZIA
ARGUMENTACJI W POLSKIM WSPÓŁCZESNYM DYSKURSI
O TEMATYCE ŻYDOWSKIEJ 126

Плеханова-Пелері Марина

ХАРАКТЕРНІ РИСИ КАЛЧЕВСЬКОЇ ГОВІРКИ
ЧИЙШИЙСЬКОГО ДІАЛЕКТНОГО ТИПУ 131

Полозова Олена, Саламанюк Наталія

ПРОЯВИ ЯКІСНОЇ АСИМЕТРІЇ НА РІВНІ СКЛАДНОСУРЯДНИХ
ЗІСТАВНО-ПРОТИСТАВНИХ РЕЧЕНЬ 136

Сазонова Ярослава

ГРАМАТИЧНА МЕТАФОРА В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
(НА ПРИКЛАДІ ЗАЙМЕННИКА *ВОНО*) 141

Сінна Людмила

ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ НАУКОВОГО ОМИСЛЕННЯ
ТЕРМІНА *НАРАТИВ* У ГУМАНІТАРНІЙ ПАРАДИГМІ 145

Скоробогатова Олена

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЗНАКОВИЙ КОМПЛЕКС
«СВІТОВЕ ДЕРЕВО» В УКРАЇНСЬКИХ КОЛЯДКАХ
ТА ЩЕДРІВКАХ 150

Соприкіна Вікторія

НАУКОВИЙ ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОНОМАСТИКИ:
ШКОЛИ, ПЕРСОНАЛІЇ, ПРОБЛЕМАТИКА 156

Степаненко Микола

МЕТОДОЛОГІЙНІ ПРИНЦИПИ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПISY:
ДІАХРОННО-СИНХРОННИЙ ВИМІР 161

Степаненко Ніна

ЕПІСТОЛЯРНИЙ ТАНДЕМ «КОЧУР – ЛУКАШ» КРИЗЬ ПРИЗМУ
ЗНАКОВИХ ШТРИХІВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ 173

Сюта Галина

ТЕКСТИ ВІЙНИ: СИТУАТИВНО МАРКОВАНА АНОРМАТИВНІСТЬ
І НОВІ АКЦЕНТИ НОРМИ 179

Ткач Людмила

ДЖЕРЕЛА СТИЛІСТИЧНОЇ ДОСКОНАЛОСТІ МОВИ УКРАЇНСЬКИХ
ПЕРЕКЛАДІВ У ТВОРЧОСТІ ЛІТЕРАТУРНИХ ПОКОЛІНЬ ХХ СТ. 188

Турко Ольга

ГРАМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РЕЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ
У СВІТЛІ ТЕОРІЇ СИНТАГМАТИЧНОГО ЧЛЕНУВАННЯ 195

Штефан Антон

ЩО ПРИХОВУЄ НАЗВА ТЕКСТУ ЛАЗАРЯ БАРАНОВИЧА
«NOTIJ RIĘĆ, RAN CHRYSYUSOWYCH RIĘĆ»? 199

Штонь Олена

МОВНІ ЗАСОБИ РОЗМОВНОЇ СТИЛІЗАЦІЇ В ХУДОЖНІЙ ОПОВІДІ
ОЛЕКСАНДРА ВІЛЬЧИНСЬКОГО 202

**СЛОВ'ЯНСЬКІ ЛІТЕРАТУРИ У СВІТОВОМУ
КУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ.
ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ**

**СЛАВЯНСКИТЕ ЛИТЕРАТУРИ В СВЕТОВНИЯ
КУЛТУРЕН КОНТЕКСТ.
ІСТОРІЯ НА СЛАВЯНСКИТЕ НАРОДИ**

Антонова Александра

ЛИТЕРАТУРНА ІСТОРІЯ І ЛИТЕРАТУРНО ІСТОРИЗИРАНЕ
(ВАСИЛ ПУНДЕВ І БОЯН ПЕНЕВ) 206

Бойчева Мая

ПЕРСОНАЖ І НАРАТИВ: БЕРКОВСКИ В «МИНАЛОТО»
НА СТОЯН ЗАЙМОВ 215

Василенко Яна

СЕМАНТИЧНИЙ ПРОСТІР ТОПОСУ РІКИ: ДНІПРО 223

Налбантова Елена

БЕСАРАБЦИ — ПРЕВОДАЧИ
НА ПЪРВАТА ДРАМА НА БЪЛГАРСКИ 231

Грицак Наталія

У ПОШУКАХ ВЛАСНОГО «Я» (НА МАТЕРІАЛІ
РОМАНУ «БУБА» БАРБАРИ КОСМОВСЬКОЇ) 235

Шіев Ivelin / Ілієв Івелін

СВ. АЛЕКСИЙ, ЧОВЕК БОЖИ — ПЪТЯТ НА СВЕТОСТТА
МЕЖДУ ИЗТОКА І ЗАПАДА 240

Левченко Наталія

ПЕРЕКЛАД БІБЛІЇ ЯК ЛІНГВІСТИЧНО-ГЕРМЕНЕВТИЧНА
ПРОБЛЕМА 246

Маринова-Панова Марія / Маринова-Панова Марія

ПРИКАЗКАТА ЗА «ХЕНЗЕЛ И ГРЕТЕЛ» В СЕРИАЛА «ИМАЛО
ЕДНО ВРЕМЕ» — ТРАДИЦИОННИ МОТИВИ И ФИЛМОВА
ИНТЕРПРЕТАЦИЯ 254

Мілтенова Анісава

ИЗ ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРО-УКРАИНСКИТЕ
ЛИТЕРАТУРНИ ВРЪЗКИ ПРЕЗ XVI–XVIII ВЕК 259

Муслієнко Олена

ВОЛОДИМИР ДРОЗД. ПОВІСТЬ «ИРІЙ»:
АБСУРД У СТРУКТУРІ ХИМЕРНОГО ТВОРУ 266

Нестеренко Наталя

УКРАЇНСЬКО-БОЛГАРСЬКЕ КУЛЬТУРНЕ ПІДНЕСЕННЯ В XIX СТ.
У КОНТЕКСТІ «СЛОВ'ЯНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ» 271

Пилева Марія / Пілева Марія

МОРАЛНИ ИНРАВСТВЕНИ НОРМИ В НАЧАЛОТО
НА БЪЛГАРСКАТА БЕЛЕТРИСТИКА 278

Радченко Яна

ЛИТЕРАТУРА ДЛІЯ ПІДЛІТКІВ: ПРОБЛЕМА ЖАНРУ 287

Румянцева-Лахтіна Оксана

ДЕКОНСТРУКЦІЯ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОСТМОДЕРНОГО РОМАНУ:
СІМЕЙНА САГА ОЛЕГА КОЦАРЕВА «ЛЮДИ В ГНІЗДАХ» 290

Слободян Назарій

ОБРАЗ «ЧУЖОГО» В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ФОЛЬКЛОРІ
(НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ ПРО НІМЕЧЧИНУ) 298

Спасова Андриана / Спасова Андріана

КИРИЛ И МЕТОДИЙ ВЪВ ВЪЗРОЖДЕНСКАТА ПАМЕТ:
СПОДЕЛЕНИ ФИГУРИ НА СПОМЕНА 303

Стоянов Светлозар / Стоянов Світлозар

КЪМ ТОПОГРАФИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНАТА

БЪЛГАРСКА СТОЛИЦА ПЛИСКА 310

Цанов Страшимир

ОБРАЗ ВІЙНИ В ПОЕЗІЇ ДИМИТРА ПОДВИРЗАЧОВА 317

Shalaverova Galina / Шалаверова Галина

«COMPANIONS» OF GEORGY RAICHEV AND SYMBOLISM 324

**ОСВІТОЛОГІЯ. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВИ
В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ****ПРОСВЕТОЛОГІЯ.
МЕТОДИКА НА ЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ
ВЪВ ВИСШИТЕ И ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ
ИНСТИТУЦІИ****Корнієнко Світлана**

ИЗУЧАВАНЕТО И ПРЕПОДАВАНЕТО НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

В ТАВРИЯ: ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПЕРСПЕКТИВИ 329

Криськів Мирослава

ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 334

Марцин Світлана

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ

МОВИ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА СЕРЕДНЬОМУ РІВНІ 339

Мельничин Наталія

ФОРМУВАННЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 5–6 КЛАСАХ НУШ 346

**Миланова Евеліна, Заркова Полина /
Міланова Евеліна, Заркова Поліна**

ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО ПОРТФОЛІО НА ПЕДАГОГІЧЕСКІЯ
СПЕЦІАЛІСТ – СЪЩНОСТ И ФУНКЦІИ 350

Паланська Ганна

ДО ПИТАННЯ ПРО ВЕРБАЛІЗАТОРИ
КОМПЛІМЕНТАРНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ
ПЕРСОНАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ 354

Петришина Ольга

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА В УМОВАХ ВІЙНИ 358

Пігур Мирослава

СИНТАКСИС І СЛОВОТВІР: МІЖРІВНЕВІ ЗВ'ЯЗКИ
В НАВЧАННІ МОВИ 362

Сергієнко Катерина

РОЗВИТОК УСНОГО МОВЛЕННЯ В УЧНІВ 5 КЛАСУ
НА ІНТЕГРОВАНОМУ УРОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ТА ЛІТЕРАТУРИ 366

Фатєєва Яна

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ГРАМАТИКИ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ 369

Ягнич Мар'яна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В 5–6 КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 371

ОБРАЗ «ЧУЖОГО» В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ФОЛЬКЛОРИ (НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ ПРО НІМЕЧЧИНУ)

Слободян Назарій

*асистент кафедри німецької філології та методики навчання
німецької мови, аспірант кафедри української і зарубіжної
літератур та методик їх навчання,*

*Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка
nazariy.sln@gmail.com*

На сьогоднішній день імагологія як наука розширила межі свого дослідження в різних гуманітарних дисциплінах: літературознавство, фольклористика, історія, соціологія, етнологія та ін. Вона розглядається як розділ і метод культурології, який вивчає уявлення народу один про одного в сфері культурного діалогу, а саме образ «іншого», «чужого» (по відношенню до сторони, яка сприймає) етносу, культури, країни.

Завдяки своєму міждисциплінарному характеру наука імагологія використовує матеріали з найрізноманітніших джерельних баз. Водночас дослідження в області імагології спрямовані на розробку певної загальної моделі сприйняття іншомовної культури або культури представників іншої держави, нації.

Як зазначає В. Будний у своїй розвідці про національні образи та стереотипи, одним із перших, хто почав ґрунтовно досліджувати взаємні культурні уявлення народів, зокрема образи певного етносу у свідомості й літературі іншої нації, був французький компаративіст Даніель-Анрі Пажо (Daniel-Henry Pageaux). Він розгорнув свої порівняльні дослідження в бік оновленої *psychologie du peuple* («національної психології») [Будний, с. 53]. Працювати в цьому напрямі продовжив бельгійський компаративіст Гуго Дізеринк (Hugo Dyserinck), який на основі вивчення колективних уявлень про інші етноси та культури, намагався висвітлити основні завдання імагології як компаративної дисципліни [Dyserinck].

Розглядаючи фольклорну імагологію, бачимо, що саме вона в разі своєї умовності, чітко та яскраво відтворює характери людей, їхні ціннісні орієнтири, манеру мовлення, міжособистісні відносини, стереотипи повсякденного поведіння, сформовані в тому чи іншому соціокультурному середовищі. У той же час

дослідження в межах імагології вимагають запозичення та залучення відповідних знань, а також методологічної бази з різних сфер науки: історії, етнопсихології, культурології тощо. Український дослідник компаративістики Д. Наливайко доводить, що сучасна методологія дослідження міжнародних образів ґрунтуються на філософії взаємин між «Я» та «Іншим», яку імагологія проектує на сферу міжкультурних процесів [Наливайко, с. 93]. Саме міжкультурні та суспільно-політичні процеси стали ґрунтом для формування етностереотипів в усній народній творчості, серед яких чітко простежується образ «німця». Особливо активно цей пласт фольклору почав поширюватися в період політичних і соціальних катаклізмів таких, як Перша та Друга світові війни, хвилі еміграції та заробітчанства. Тому в наш час панує велика кількість різних думок, стереотипів й упереджень стосовно Німеччини та німецького народу, які завдяки соціальному контексту та масовості стали елементами фольклору.

Матеріалом для нашого дослідження стали записи бесід, виконані за методикою наративного інтерв'ю, яка передбачає фіксацію інформації на цифрові носії, а потім розшифрування (транскрибування) згідно з існуючими вимогами зберігати лексичні, граматичні та синтаксичні особливості мовлення оповідача. Основою нашого дослідження стали близько 50 наративних інтерв'ю, які були записані та розшифровані впродовж останніх двох років. Нашими респондентами стали люди різного віку: починаючи від свідків Другої світової війни й закінчуючи представниками сучасної молоді (заробітчани, студенти), життя яких так чи інакше пов'язане з темою Німеччини.

Текстологічний аналіз із урахуванням семантико-структурного підходу засвідчив, що фольклорний портрет соціостереотипного образу німця наділений виразними доміантними рисами. Власне саме збірне поняття «німці», не беручи до уваги темпорально марковані константи, які були характерними для досліджуваного нами народу в ХХ столітті, у наш час інтерпретується зазвичай в позитивному ключі. Наступні приклади це ілюструють: *Найбільше запам'яталися, напевно, визначні місця та сама родина, у котрій я жила. Родина дуже ввічлива, дуже до мене добре ставилася. На питання «Чому, кажуть, що там усе не так?» я не знаю, що відповісти. Ось не так і все! В них свої традиції, свої якісь обов'язки, але я можу сказати, що діти*

більш такі спокійніші, вони ніколи не кричали, завжди слухали мене (Записано 13.04.2021 від Ж. Л. В., м. Тернопіль).

В Німеччині я не була. Але мій чоловік працює далекобійником і часто бував у Німеччині по роботі. Він завжди із захопленням розповідав про цю країну. Казав, що там дуже акуратно, чисто, що скрізь порядок. Декілька днів він навіть проживав у родині. Його приймали дуже гостинно. І він має позитивні спогади про їхню дружню сім'ю (Записано 24.04.2021 від К. О. В., м. Дубно, Рівненська область).

<...> І люди інші, зовсім інші: менталітет, культура. Ну я можу багато що сказати. Перший випадок: жінка пішла в магазин, купила там дещо і виходить. Тут за нею вибігає німкеня і щось говорить, а та не розуміє мови, тільки бачить, що та простягає кошельок. Перше — чесні люди.

<...> І їдеш ранком по трасі. Бачиш, магазин. Привозили молоко чи інші продукти. Магазин ще закритий, хоч ранком вже рух. Продукти привозять, продукти під дверима поставили, накладну положили і все. І ніхто того не зачіпає. То вже менталітет. Порівняти? Не хочу говорити, але в нас трохи не так воно все (Записано 25.05.2021 від Б. Г. В., с. Загір'я).

Дуже часто фраза «типовий німець» стає зрозумілою співрозмовникам і не потребує додаткових тлумачень [Будний, с. 53]. Це пояснюється тим, що респонденти, створюючи у своїй уяві певний етнічний образ «іншого», «чужого», звертаються до стереотипізації — процесу формування стійкого уявлення або образу будь-яких людей, подій, явищ. С. П'ятаченко зазначає: «Національна ментальність передбачає нормативно-оціночний бік свідомості, яка виробляє національні духовно-ціннісні орієнтири в життєдіяльності етносу. Деякі з цих орієнтирів набувають вигляду стійких формул — стереотипів. Український фольклор у сукупності різножанрових творів формує певні стереотипи сприйняття представників інших етносів, що має значну цінність для самоусвідомлення українцями власної національної самобутності» [П'ятаченко, с. 236].

Для такого роду стереотипізації характерним для респондентів є ідеалізування представників іншого етносу. За нашими спостереженнями, значну увагу респонденти приділяють рисам характеру, на основі яких вибудовується образ «іншого», «чужого». З точки зору структури це одна з найбільш поширених сцен наративів про Німеччину.

З розповідей старших людей, які побували в Німеччині, зрозуміла, що німці взагалі дуже дисципліновані і вони привчають до дисципліни своїх дітей. Німці культурні і ввічливі люди. (Записано 30.05.2021 від Т. С. М., с. Залізці)

Я знаю, що в Німеччині все гарно виглядає на вулицях. Німці всі працюючі, організовані, надзвичайно толерантні, акуратні і відповідальні. (Записано 02.05.2021 від Д. Л. С., с. Межигори)

Коли ти будеш іти по вулиці, навіть якщо ти не розмовляєш — ну ось я німецькою не спілкуюся — але навіть якщо я йду одна, або дідуся везу (бо він на візку, він не ходить сам), то люди просто так вітаються, посміхаються і немає такої, знаєш, озлобленості. Якщо ти до когось привітаєшся, то тобі обов'язково у відповідь посміхнуться і скажуть: «Hallo!», «Guten Morgen!», «Gute Nacht!». Люди якісь такі добріші, немає такої озлобленості (Записано 20.05.2021 від П. О. Л., м. Бремен, Німеччина).

Слушно робить висновок сучасна дослідниця фольклору О. Кузьменко, що конотація «чужого» в усній народній творчості сприймається через ознаку «негативного», наділеного шкідливими магічними діями, дивного, нерозумного, аморального [Кузьменко, с. 349]. Проте в усних нарративах про Німеччину та німців стосовно цього твердження ми простежуємо антонімію, яка проявляється в сюжетній колізії «ми / вони». За нашими спостереженнями, у розглянутому співвідношенні образ «чужого» наділений позитивними конотаціями. Це ще раз підтверджує тезу про те, що така стереотипізація допомагає в самоусвідомленні українців власної національної ідентичності.

Я вважаю, що українці і німці надзвичайно різні: українці вважають, що головне — це гроші, мати достаток, а німці — навпаки: навіть коли вони бідні, можуть відчувати себе багатими, і навіть не зважаючи на гроші, вони будуть добиватися всього своїми власними силами (Записано 30.10.2020 від Д. І. М., с. Старий Скалат).

Німці дуже педантичні, акуратні, дуже економні. Чітко дотримуються законів і не ухиляються від відповідальності.

<...> Ну спільне, напевно, те, що наші люди дуже працелюбні, і вони працелюбні. А відмінне — гостинність. Українці дуже гостинні. У нас як гості, то, як кажуть, столи мають ломитися. А у німців, коли пригостили чаєм, то вже дуже добре (Записано 24.04.2021 від К. О. В., м. Дубно, Рівненська обл.).

Німці володіють чесністю. Вони добиваються все самі. В нас, в Україні, батьки більше допомагають дітям. Там вони дітям менше допомагають. Діти стараються самі собі допомагати.

Вони дуже чесні. Там можна залишити велосипед посеред вулиці, і ніхто його не візьме. Або ж забула сумочку на зупинці, то прийдеш, і та сумочка так буде стояти. Вони чесні і порядні. (Записано 26.01.2021 від М. Л. Г., м. Дубно, Рівненська обл.)

Отже, значне місце в наративах про Німеччину належить розповідям про «німця», образ якого є однією з найбільш виразних етико-естетичних домінант не тільки в історичній пам'яті, але й в сучасному наративі. Він входить в ядро структури семантичного поля «чужий», для якого характерна виразна стереотипізація, темпорально марковані константи, що в наш час зазвичай інтерпретуються в позитивному ключі, та сюжетна колізія «ми / вони», у котрій респонденти, створюючи ментальну характеристику, вдаються до протиставлення, значною мірою ідеалізуючи образ «іншого», «чужого».

Література

1. Будний В. Розгадка чарів Цірцеї: національні образи та стереотипи в оновлені літературної етноімагології. *Слово і час*. 2007. № 3. С. 52–63.
2. Кузьменко О. Драматичне буття людини в українському фольклорі: концептуальні форми вираження (період Першої та Другої світових воєн) : монографія. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2018. 728 с.
3. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістики. Київ : Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2006. 348 с.
4. П'ятаченко С. Іноетнічні образи та стереотипи їх сприйняття в українському фольклорі. *Матеріали до української етнології*. Випуск 6 (X), 2007. С. 235–241.
5. Dyserinck H. Imagology and the Problem of Ethnic Identity. *Intercultural Studies: Scholarly Review of the IAIS*. 2003. №1 (Spring), pp. 285–294.

Слободян Назарий. ОБРАЗЪТ НА «ЧУЖДЕН» В СЪВРЕМЕННИЯ УКРАИНСКИ ФОЛКЛОР (НА ОСНОВА НА МАТЕРИАЛИ ЗА ГЕРМАНИЯ)